

Rödöns prästbord

Arkeologisk utredning av fastighet
Rödöns prästbord 1:3 m fl, 2010

Rödöns socken, Krokoms kommun, Jämtlands län

Amanda Jönsson

RAPPORT - JAMTLI 2011:3
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel. 063-15 01 00

Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2011

Kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/02204

Omslagsbild: Foto från utredningen på Rödön.

Foto: Amanda Jönsson

Redigering och layout av framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	1
3. Metod	1
4. Områdesbeskrivning	2
5. Känd fornlämningsbild	2
6. Resultat	3
7. Sammanfattning och slutsats	5
8. Källförteckning	5
9. Tekniska och administrativa uppgifter	6

1. Inledning

I september 2010 utförde Jamtli en arkeologisk utredning inom fastigheten Rödöns prästbord 1:3 m.fl., på uppdrag av M Thorén AB. Utredningen föranleds av att M Thorén AB planerar att bebygga området, i enlighet med den detaljplan som har antagits av Krokoms kommun. I närområdet finns gravhögar och andra fornlämningar som visar att bygden har varit bebodd sedan folkvandringstid. Intill detaljplaneområdet har Rödöns prästgård legat åtminstone sedan 1600-talet.

Mot bakgrund av detta beslutade Länsstyrelsen i Jämtlands län om särskild arkeologisk utredning av området. För att avgöra om det förekommer ej kända fornlämningar i området avsåg man att undersöka området med schaktgrävning samt okulär besiktning med jordsond. Fältsarbetet genomfördes den 24/9 samt 30/9 2010 av antikvarie Amanda Jönsson, Jamtli, som även har sammanställt föreliggande rapport.

2. Syfte och frågeställningar

Utredningens syfte var att undersöka om det förekommer idag ej kända fornlämningar inom utredningsområdet samt att beskriva eventuella lämningar, för att ge länsstyrelsen ett underlag för fortsatt prövning. Mer preciserade frågeställningar kan formuleras som följer:

- Hur har området nyttjats i förhistorisk, historisk respektive modern tid?
- Finns spår efter sönderplöjda gravhögar eller äldre bosättning i området?

3. Metod

Inledningsvis gjordes en genomgång av äldre kartmaterial för att kartlägga områdets markanvändning under historisk tid. I fält avsåg man att undersöka ytan genom schaktgrävning på de planare delarna av utredningsområdets ängsmark. Schakten mättes in med GPS (figur 4). De syftade till att ta bort matjordslagret för att exponera äldre markytor som inte har påverkats av modern markanvändning. Ett mindre skogsområde är relativt kuperat och bedömdes därför som mindre lämpligt för äldre bosättning. Skogsområdet avsåg man att undersöka med okulär besiktning med jordsond.

Figur 1. Den norra delen av utredningsområdet, fotograferat mot SV.

Figur 2. Karta över Rödön. Platsen för utredningen är markerad med en stjärna.

4. Områdesbeskrivning

Exploateringsområdet ligger inom Rödöns prästbord och strax norr om prästgården, som har legat på samma plats åtminstone sedan 1600-talet. Rödö kyrka ligger ca 250 m söderut. Området består idag dels av ängsmark och dels av något kuperad skogsmark. Flera större rösen i skogsbrynet pekar mot att gränsen för ängsmarken har gått där även tidigare. I områdets centrala del ligger en större lada samt en ekonomibyggnad. Söder om ladan delas området av en mindre väg.

5. Känd fornlämningsbild

Rödön är en del i riksintresset Storsjöbygden (nr Z 25), som är riksintresse för kulturmiljövården med anledning av den bosättningskontinuitet som finns sedan tidig järnålder i ett flertal byar runtom Storsjön. I närheten av

utredningsområdet finns flera gravhögar från järnåldern, den närmaste ca 100 m österut. I bygden har gravfynd gjorts från folkvandringstid. Förutom gravhögar finns även fossil åker, ödesbölen och järnframställningsplatser, som alla visar på Rödöns långa bosättningskontinuitet. I socknen finns också lämningar från kalkugnar, varav den närmaste ligger ca 200 m från utredningsområdet. Rödö kyrka har legat på samma plats sedan medeltiden, även om den medeltida kyrkan inte är bevarad.

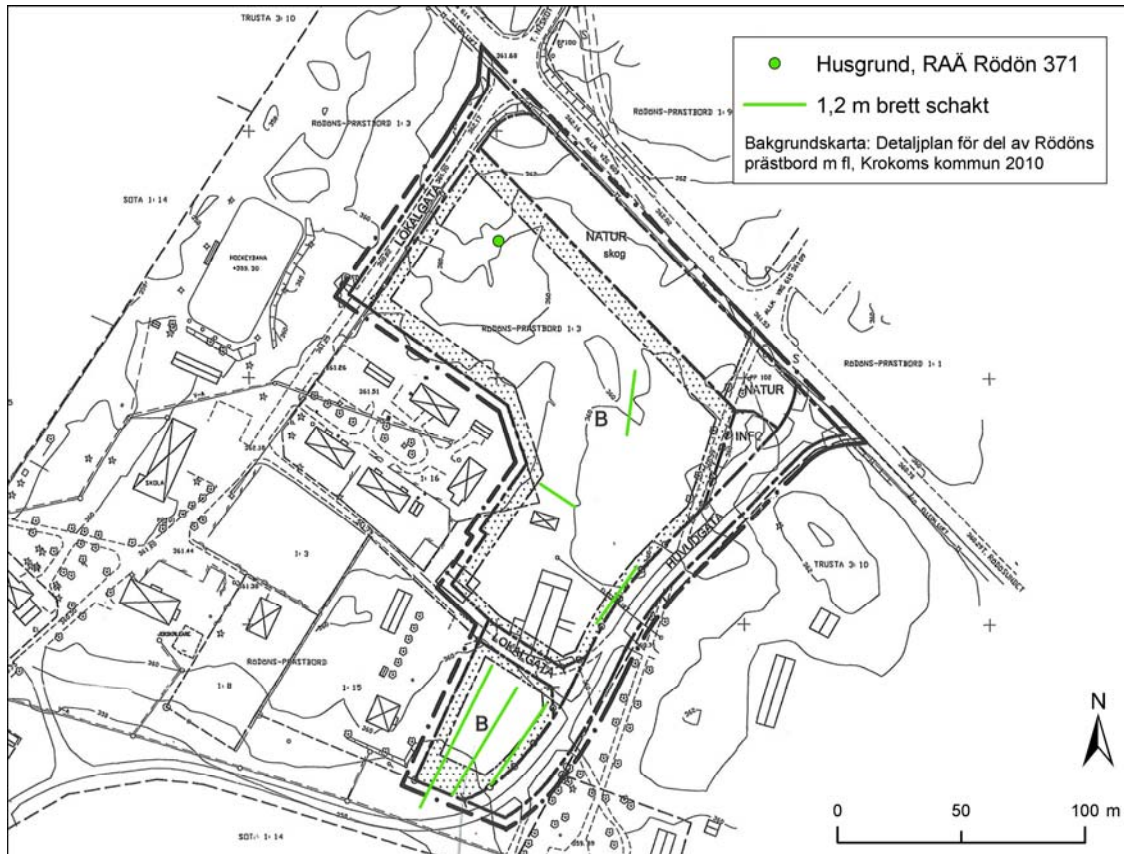
Figur 3. Rödö kyrka.

6. Resultat

För att kartlägga områdets markanvändningshistorik i historisk tid har historiska kartor studerats. En ägomätningsskarta från 1693 visar att den södra delen av området då nyttjades som lägda (Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 23-röd-3). Övriga delar utgjordes av skogsmark. På samma sätt förhöll det sig 1847, då fastigheten skiftades (figur 6). Ladan i utredningsområdets mitt stod då på samma plats som idag.

I fält drogs sex sökschakt med grävmaskin med 1,2 m bred skopa på de planare delarna av utredningsområdet (figur 4). I mitten av den nordöstra delen var en sänka med fuktig mark. Matjordlagret var omkring 0,4 m djupt i den södra delen av utredningsområdet och 0,2 m djupt i den norra delen. Under matjorden var sand och grus. Inga fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar påträffades vid schaktgrävningen. I den södra delen påträffades djurben och enstaka bitar porslin och keramik i matjordlagret (figur 7). En bit utgjordes av rött lergods med blyglasyr, en typ av keramik som var vanlig under 1700-talet och i början av 1800-talet. Med tanke på närheten till prästgården var dylika fynd förväntade och det är snarare förvånande att inte fler keramikskärvor och annat avfall påträffades.

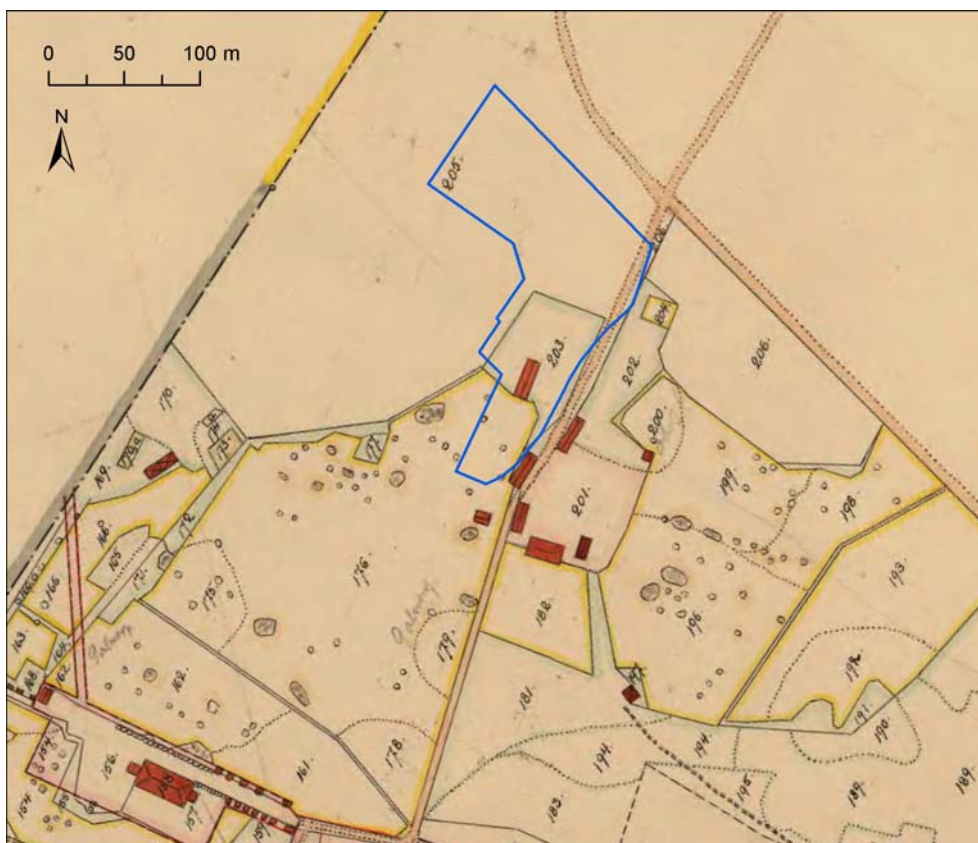
Den nordvästra delen av utredningsområdet består av ett mindre område med skogsmark. Då schaktgrävning inte kunde genomföras där avsöktes området med okulär besiktning med jordsond. En lämning påträffades (se figur 4), en husgrund efter en jordkällare som var 6x7 m stor med ingång från SÖ. Husgrunden är en *övrig kulturhistorisk lämning* och är alltså inte skyddad enligt kulturminneslagen. Lämningen är registrerad i fornminnesregistret med RAÄ-nummer Rödön 371 (bilaga 1).

Figur 4. Karta över utredningsområdet med schakt samt den vid utredningen påträffade jordkällaren markerade.

Figur 5. Den södra delen av utredningsområdet, fotograferat mot SV. I bakgrunden syns Rödö kyrka.

Figur 6. Laga skiftes-karta över Rödöns prästbord från 1847, med utredningsområdet markerat i blått. Nr 176 på kartan är åker, nr 203 är hårdvall (äng) och nr 205 är skogsmark. Nr 201 är prästgårdens gårdstomt. Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 23-röd-65.

Figur 7. Skärvor av porslin och keramik från den södra delen av utredningsområdet.

7. Sammanfattning och slutsats

Jamtlis utredning inom Rödöns prästbord 1:3 m.fl. syftade till att avgöra om ej kända fornlämningar finns inom det område som M Thorén AB planerar att bebygga. Inga fasta (lagskyddade) fornlämningar påträffades vid utredningen, men en övrig kulturhistorisk lämning registrerades, en modern lämning från en jordkällare (RAÄ Rödön 371).

Två frågeställningar formulerades för utredningen. Den ena är hur området har nyttjats i förhistorisk, historisk respektive modern tid. Det finns inga indikationer på att området har använts i någon större utsträckning under förhistorisk tid. Historiska kartor visar att den södra delen av utredningsområdet har utgjort åkermark åtminstone sedan slutet av 1600-talet, detta gäller möjligen också äldre historisk tid. Gränsen mellan skogs- och ängsmark verkar ha gått på ungefär samma ställe som idag, även om ängsmarken har utökats sedan mitten av 1800-talet. Den jordkällargrund som påträffades i skogsområdet visar dock att den norra delen av utredningsområdet har nyttjats i modern tid, t.ex. för potatisodling. Detta har i så fall skett i slutet av 1800-talet eller början av 1900-talet, eftersom jordkällaren inte är markerad på laga skiftes-kartan från 1847.

Den andra frågeställningen var ifall det finns spår efter äldre bosättning eller sönderplöjda gravhögar från järnåldern i området. Inga sådana spår påträffades. Området kring Rödö kyrka har med största sannolikhet varit bebyggt under järnåldern, vilket gravhögar i närheten visar. Det är möjligt att en eventuell järnåldersbebyggelse har legat på ungefär samma plats som senare gårdar.

8. Källförteckning

Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 23-röd-3.

Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 23-röd-65.

9. Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Länsstyrelsens dnr:</i>	431-4457-10
<i>Länsstyrelsens beslut:</i>	2010-09-17
<i>Jamtli's dnr:</i>	480/2010 F5CC
<i>Uppdragsgivare/Finansiär:</i>	M Thorén AB
<i>Kommun:</i>	Krokom
<i>Socken:</i>	Rödön
<i>Fastighet:</i>	Rödöns Prästbord 1:3 m.fl.
<i>Undersökningstyp:</i>	Arkeologisk utredning
<i>Undersökningstid:</i>	24/9 samt 30/9 2010
<i>Tidsåtgång i fält:</i>	8 timmar
<i>Tidsåtgång, arkivstudier samt rapport:</i>	8 timmar
<i>Personal:</i>	Antikvarie Amanda Jönsson
<i>Undersökt yta:</i>	17 000 m ²
<i>Lägesangivelse:</i>	Ekonomiska kartans blad 19e 3g
<i>Koordinater (RAÄ Rödön 371):</i>	N 7013555 E 470752
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Höjd över havet:</i>	350-360 m
<i>Dok material:</i>	Fotografier förvaras på Jamtli.

RAÄ-nummer Rödön 371

Objektidentitet	12000000117315
Tillfällig arbetsidentitet	Husgrund, historisk tid (-1)
Lämningstyp	Husgrund, historisk tid
Antal	1
Verksamhet	Jordbruk
Antikvarisk bedömning	Övrig kulturhistorisk lämning
Byråmässigt beslutad	Nej
Osäker position	Nej
Osäker utbredning	Nej
Kategorier	Agrara lämningar Bebyggelseämningar Befästningsanläggningar Industriell verksamhet och skogsbruk Kommunikations-/maritima lämningar Metallframställning och bergsbruk
Typisk datering	Nyare tid
Län	Jämtland
Kommun	Krokom
Landskap	Jämtland
Socken	Rödön
Koordinater (N/E)	7013555 / 470752 (SWEREF 99 TM)
Koordinater (x/y)	7016355 / 1430301 (RT-90 2,5 gon V)
Koordinater (lat/long)	N 63° 14' 59,30", E 14° 25' 3,29" (WGS84)
Visa i Google Earth	Rödön 371
Visa på karta (hitta.se)	Rödön 371
Visa på karta (eniro.se)	Rödön 371
Beskrivning	Jordkällare, 6x7 (NNV-SSÖ), ingrävd i SÖ-sluttning av moränbacke. Övertorvad vall på långsidorna, 1-2 m br och 0,1-0,5 m h. Ingång från SÖ.
Terräng	SÖ-sluttande moränmark. Skogsmark med blandskog.
Skadestatus	Välbevarad
Undersökningsstatus	Ej undersökt
Läge	Oförändrat läge
Höjd över havet (min)	350
Höjd över havet (max)	360
Rekommenderat namn godkänt av LMV	Nej
Vegetation	Asp och gran.
Kartblad	19E 3g (RT90)
På sjökort	Nej

Händelser

Beslut enligt KML

Beslutstyp	Särskild utredning enligt 2 kap. 11§ KML
Beslutande myndighet	Länsstyrelsen, Jämtland
Diarienummer	431-4457-10
Beslutsdatum	2010-09-14
Giltigt från	2010-09-14
Giltigt till	2010-12-31

Arkeologisk undersökning

Undersökningstyp	Särskild utredning
Ansvarig organisation	Jamtli
Diarienummer	F5CC 480/2010
Ansvarig person	Anders Hansson
Undersökningsdatum	2010-10-03

Registrering

Ansvarig registrerare	Anders Hansson
Registrerande organisation	Jamtli
Registreringsdatum	2010-10-04
Digitaliseringsmetod	FMI registrering
Underlag	Inventering, digital
Kartunderlag	Annat underlag
Skala	1:10000
Koordinatsystem	SWEREF-99 TM
Mätmetod	GPS
Medelfel, fältfångst	7
Digitaliseringsteknik	Skärmbildsdigitalisering
Osäker utbredning	Nej
Osäker position	Nej
Fritext granskad	Nej
Kvalitetshöjd	Nej

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2011

ISSN 1654-2045

- 2011:1 Marby nya kyrka – Restaurering av kors 2004
Sara Bäckman
- 2011:2 Förstudie – Mus Olles i kulturturismens tjänst
Ove Hemmendorff
- 2011:3 Rödöns prästbord – Arkeologisk utredning av fastighet Rödöns
prästbord 1:3 m fl, 2010
Amanda Jönsson